

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 10/2003 vp

Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta annetun lain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 14 päivänä marraskuuta 2003 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta annetun lain muuttamisesta (HE 96/2003 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan samalla määrännyt, että hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Jouko Narikka, sosiaali- ja terveysministeriö

- ylijohtaja Pekka Kilpi ja lainsäädäntöneuvos Terhi Lehtonen, sisäasiainministeriö
- ylitarkastaja Tuire Saaripuu, Väestörekisterikeskus
- etuuspäällikkö Pirkko Sihvonen, Kansaneläkelaitos
- johtaja Esko Hänninen, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus
- erityisasiantuntija Kauko Hartikainen, Suomen Kuntaliitto
- ylilääkäri Kari Harno, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- johtaja Pentti Itkonen, Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiiri.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- oikeusministeriö
- Tietosuoja-valtuutetun toimisto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi määräaikaista, vuoden 2003 loppuun saakka voimassa olevaa sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta annettua lakia siten, että sen voimassaoloaika jatkettaisiin kahdella vuodella vuoden 2005 loppuun. Samalla lakiin ehdotetaan tehtä-

viksi ne muut muutokset, jotka ovat osoittautuneet käytännössä tarpeellisiksi lakiin perustuvan kokeilun yhteydessä tai jotka johtuvat muusta viimeaikaisesta kehityksestä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2004 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Kokeilun jatkaminen

Hallituksen esityksestä ilmenee, että voimassa olevaan kokeilulainsäädäntöön perustuvan makropilotti-hankkeen käytännön tulokset ovat jääneet ennalta arvioitua vähäisemmiksi. Koska sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan asemaa on syytä parantaa sekä samalla palvelujärjestelmän eri yksiköiden ja ammattiryhmien välistä tiedonkulkua ja muuta yhteistyötä on tarpeen kehittää, valiokunta on saamansa selvityksen perusteella asettanut puoltamaan kokeilun jatkamista.

Yhden kortin periaate

Eduskunnan ja edellisen hallituksen linjausten mukaisesti on vuoden 2002 valtiopäivillä hyväksytty lakiehdotukset yhden kortin periaatteen toteuttamiseksi siten, että sähköiseen henkilökorttiin ja sosiaaliturvakorttiin sisältyvät tiedot yhdistetään yhteen korttiin, henkilötietolaissa (523/1999) tarkoitettuun henkilökorttiin (HE 236/2002 vp, HaVM 25/2002 vp).

Henkilökorttiin voidaanakin kortinhaltijan pyynnöstä vastaisuudessa tallettaa ja merkitä myös sairausvakuutusta koskevia sekä sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisessä asiointissa tarvittavia tietoja. Tämän vuoksi on välttämätöntä, että nyt esillä olevasta kokeilulainsäädännöstä poistetaan sosiaaliturvakorttia koskevat säännökset. Sosiaaliturvakortteja ei enää myönnetä kuluvan vuoden jälkeen eikä niitä tulevaisuudessa voida käyttää sähköiseen asiointiin. Valiokunta pitää kuitenkin asianmukaisena, että voimassa olevan kokeilulainsäädännön nojalla myönnettyä sosiaaliturvakorttia voidaan käyttää sairausvakuutusasetuksen (473/1963) 13 §:ssä tarkoitettuna sairaskorttina kortin jäljellä olevan voimassaoloajan.

Viitaten eduskunnan hyväksymiin lausumiin valiokunta korostaa julkisyhteisön eri toimijoiden vastuuta yhden kortin periaatteen toimeenpanossa, jotta henkilökortti voidaan mahdollisimman laajalti ottaa sähköisessä asiointissa

käytettäväksi asiointikortiksi (HaVM 25/2002 vp, HaVM 2/1999 vp ja HaVM 27/1998 vp).

Kokeilun vaikutuksista ja merkityksestä

Saumattomien palveluketjujen ja palveluverkkojen kehittäminen on tarpeen sekä palvelujen parantamiseksi että kustannusten hallitsemiseksi. Sosiaali- ja terveydenhuollossa kehittämistoimenpiteet ovat välttämättömiä erityisesti väestön ikääntymisen ja voimakkaasti lisääntyneiden yhteiskunnan menojen vuoksi.

Organisaatioiden ja niiden yhteistyön kehittäminen on luonteeltaan jokapäiväistä työtä. Valiokunta pitää tärkeänä, että mahdollisimman pian ja tehokkaasti arvioidaan, millä tavoin kokeilun tuloksia kyetään hyödyntämään koko maassa osana eri toimijoiden normaalia toimintaa. Saumattomien palveluketjujen kehittämisessä korostuu erityisesti sosiaalihuolto terveydenhuollon organisaatioiden ohella.

Hallituksen esityksestä ilmenee, että nykyiset kuntien tietojärjestelmät ovat heikosti yhteentoimivia. Tämä luonnollisesti aiheuttaa kehittämistyössä kustannuksia. Kokeilulle onkin perusteltua asettaa odotuksia kustannuspaineiden helpottamiseksi.

Hallituksen esityksen mukaan tähänastiset kokemukset organisaatioiden välisistä tietojärjestelmien vaikutuksista kuntien palvelujärjestelmän kustannuksiin viittaavat siihen, että tietojärjestelmiä kehittämällä voidaan kuntien erikoissairaanhoidon menoja pienentää merkittävästi. Lisäksi esityksessä arvioidaan myös sosiaalipalvelujen järjestämisessä voitavan tietojärjestelmiä kehittämällä saavuttaa merkittäviä säästöjä. Parantuneen palvelun nähdään myös vähentävän kustannuksia asiakkaiden, sosiaalivakuutuslaitosten ja työnantajien asiointissa.

Saumattoman palveluketjun kokeilua varten ei ole vuosille 2004 ja 2005 enää käytettävissä erityistä hankerahoitusta. Kunnat ja kuntayhtymät voivat kuitenkin erikseen säädetyin edellytyksin hakea sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden ja investointien rahoittamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja

valtionosuudesta annetun lain (733/1992) mukaisia valtion avustuksia. Tältä osin valiokunta toteaa, että kehittämishankkeiden ja investointien budjetoidut määrärahat ovat kuitenkin niukat.

Tietosuoja ja osapuolten tunnistaminen

Valiokunta korostaa sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisessä asiointissa henkilötietojen suojan merkitystä. Tietosuoja on välttämätöntä taa-ta käsiteltäessä arkaluonteisia ja salassapidettäviä henkilötietoja. Kokeilussa ei luonnollisesti-kaan voida poiketa henkilöiden yksityisyyden suojaa ja salassapitoa koskevista eikä muista-kaan säännöksistä.

Laissa sähköisistä allekirjoituksista (14/2003) ja laissa sähköisestä asiointista viranomaisessa (13/2003) edellytetään, että sähköisessä asiointissa tulee pääsääntöisesti käyttää vain laatuvarmennetta. Lähtökohtana onkin pidettävä sitä, että sähköisessä asiointissa kaikki osapuolet — asiakas, ammattihenkilö ja organisaatio — tunnistetaan aina luotettavalla tavalla. Käytännön ongelmaksi näyttää muodostuvan se seikka, et-tei sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ja organisaatioiden luotettavaksi varmentamiseksi ole saadun selvityksen mukaan vielä tällä hetkellä käytössä luotettavia tunnistamisjärjestelmiä. Tietosuoja ja -turva on vielä tämän vuoksi nykytilanteessa paljolti muiden tekijöiden (käyttöoikeuksien hallinta, käyttäjätunnukset ja salasanat, tietoliikenne suojatussa yhteydessä, salaus, "palomuurit") varassa.

Lakiehdotuksen 12 §:n 1 momentti koskee asiakkaan tunnistamista sosiaali- ja terveyden-

huollon sähköisessä asiointissa. Valiokunta toteaa, että henkilön tunnistaminen perustuu henkilökorttiin sisältyvään varmenteeseen, ei itse korttiin. Tämän vuoksi valiokunta esittää 12 §:n 1 momentin täsmentämistä. Lisäksi on loogista säätää, että todentamisessa käytettävän varmenteen tulee olla henkilökortilla olevaan kansalaisvarmenteeseen rinnastettava muu laatuvarmenne. Valiokunnan esittämässä muodossa lakiehdotuksen 12 §:n 1 momentti kuuluu seuraavasti: "Sosiaali- ja terveydenhuollon varmennetussa sähköisessä asiointissa asiakas voidaan todentaa henkilökorttilain (829/1999) mukaisessa henkilökortissa olevalla kansalaisvarmenteella tai vastaavan tasoisella muulla laatuvarmenteella."

Lakiehdotuksen 12 §:n 1 momentin lakiteksiin on jäänyt vanha ilmaisu "sähköinen henkilökortti". Henkilökorttilain 1 päivänä syyskuuta 2003 voimaan tulneiden muutosten mukaan sähköisen henkilökortin sijasta käytetään pelkästään ilmaisua "henkilökortti".

Edellä lausuttuun viitaten valiokunta esittää lisäksi, että lakiehdotuksen 12 §:n 2 momentti hyväksytään näin kuuluvana: "Sosiaali- ja terveydenhuollon laillistettu ammattihenkilö voidaan ammattia harjoittaessaan todentaa laatuvarmenteella."

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

HaVL 10/2003 vp — HE 96/2003 vp

Helsingissä 19 päivänä marraskuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Matti Väistö /kesk	Rosa Meriläinen /vihr
jäs.	Nils-Anders Granvik /r	Heli Paasio /sd
	Rakel Hiltunen /sd	Juha Rehula /kesk
	Hannu Hoskonen /kesk	Satu Taiveaho /sd
	Esko Kurvinen /kok	Tapani Tölli /kesk
	Lauri Kähkönen /sd	Ahti Vielma /kok
	Kari Kärkkäinen /kd	Tuula Väättäinen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.